

Van de redactie

Meer in plaats van minder boeren

Land van Ons' uitgangspunt om zonder dralen aan de slag te gaan spreekt veel deelnemers en vrijwilligers aan: grond kopen en met een biologische boer zorgen dat de biodiversiteit verbetert. Of we daarmee op tijd komen om de instorting van de natuur te voorkomen is geen onderwerp van gesprek. Het gevoel van urgentie is er wel, maar dat zetten we om in acties om met nog meer deelnemers nog meer grond te kopen. De trein naar het ongewisse is al onderweg, maar rijdt nog langs het perron en of we hem hollend kunnen inhalen zal vanzelf blijken zolang wij maar zo hard lopen als we kunnen.

We doen nauwelijks mee aan de gepolariseerde discussie die momenteel woedt. We staan achter het [Groenboerenplan](#), dat redelijk en effectief is maar door de stikstof-ontkennende kant van de polarisatie onrealistisch en anti-boer wordt genoemd.

Wie is er meer pro-boer dan wij? Kleinschalige en duurzame boeren staan stevast bij nieuwe percelen in de rij. In 40 jaar is driekwart van de boerenbedrijven verdwenen en is het aantal agrarische banen bijna gehalveerd. Dát is anti-boer. Runderen daarentegen (3,8 miljoen), varkens (12 miljoen) en kippen (102 miljoen) hebben we per km² heel wat meer dan welk ander EU-land ook. Zoals radio-humorist Pieter Derks het 15 juni 2022 zei: 'Met minder boeren en meer koeien lukte het niet, laten we het eens met meer boeren en minder koeien proberen.' Of, zoals de ondertitel van het in juni te verschijnen [boek](#) *Uit de shit. Een pleidooi voor meer boeren en minder vee*. Daarin geeft bioloog en journalist Thomas Oudman (*De Correspondent*) een glasheldere analyse van oorzaak en oplossing van het stikstofprobleem.

Dankwoord

Dat alles in ons menselijk lichaam met elkaar samenwerkt of strijd levert, wist ik al. Als je een paar keer in museum Micropia in Amsterdam hebt rondgelopen, vergeet je dat nooit meer. Je kwetsbaarheid ervaar je als al die hulptroepen in je lijf het (tijdelijk) niet meer trekken. Dat was bij mij al maanden het geval, maar je vertrouwt erop dat het ook wel weer goed komt. Toen ik begin maart aangaf het nu echt rustig aan te gaan doen, hoopte ik dat ik snel wat verbetering zou ervaren. Wat viel dat tegen! Antibiotica sloegen niet aan, ik kreeg allerlei andere kwalen en na 30 meter lopen verlangde ik naar een bankje. En de energie die je dan nog hebt, besteed je onwillekeurig aan gepeker over wat je nog meer onder de leden kan hebben.

Wat was ik dan ook blij met de letterlijk honderden mails die ik van jullie kreeg, de lieve kaarten en attenties. Prima medicijn!! Dank jullie allemaal heel hartelijk.

Sinds Pasen heb ik het idee dat het een klein beetje beter gaat. Al zijn het heel kleine stapjes en krijg ik nog nader onderzoek. Als jullie dit lezen ben ik hopelijk onderweg naar Italië voor een paar kampeerweken. Wandelen zal wel tegenvallen, maar ik heb nog een paar prachtige boeken (o.a. over schimmels) waarop ik me erg verheug.

FRANKE REGERIE

**Van onze
coöperatie**

Actuele aantallen:

16 percelen

240 ha aangekocht plus 35 ha in overdracht

23.967 deelnemers

Algemene ledenvergadering op 26 april

Graag nodigen we alle deelnemers van Land van Ons uit om deel te nemen aan de algemene ledenvergadering op woensdagavond 26 april vanaf half acht (19.30).

Tijdens deze online vergadering zal het bestuur een toelichting geven op de stukken en de voorgenomen besluiten waarover de mening (stem) van leden vereist is. Daartoe ontvang je de week erop een e-mail met de stemrondes.

De agenda en de bijbehorende stukken staan op [MijnGrond](#). Voor het agendapunt 'ingebrachte punten door de leden' kun je tot en met aanstaande vrijdag 21 april je voorstel [sturen](#).

Leden bevestigen huidig aankoopbeleid

In de *Landscoop* van maart 2023 vroegen we of we ons bij de aankoop van nieuwe percelen moeten blijven richten op landbouwgrond. De vele reacties hebben het Team Aankoop bevestigd in het voortzetten van het huidige beleid. De focus blijft dus liggen op landbouwgrond en -gebruik. We zullen alleen natuurgrond-met-landbouwgebruik kopen als de biodiversiteit ervan wordt bedreigd of te herstellen is. [Lees](#) de reacties van leden.

Help ons met een financiële impuls

Op verschillende plaatsen in het land zijn er interessante mogelijkheden voor de aankoop van nieuwe percelen, bijvoorbeeld in Utrecht en Limburg. Maar we kunnen pas tot aankoop overgaan als er voldoende kapitaal voor beschikbaar is. Het bestuur wil dan ook graag in contact komen met deelnemers (of niet-deelnemers), die in staat en bereid zijn om bovenop het maximumbedrag van € 20.000,- extra kapitaal voor een langere periode (vanaf 5 jaar) bij Land van Ons onder te brengen. Heb je zelf interesse of kan je ons in contact brengen met mensen die mogelijk interesse hebben? Stuur dan een [bericht](#) en we nemen contact op voor een vrijblijvend en vertrouwelijk gesprek. Natuurlijk zijn ook kleinere bedragen van harte welkom!

Nominatie voor de Duurzame 100

Dagblad *Trouw* begint binnenkort weer met het opstellen van de ranglijst van 'groene' burgerinitiatieven. In oktober wordt die bekend gemaakt. Sinds de oprichting stonden we vier keer in deze lijst, en klommen we gestaag op van de 29e naar de 5e plaats. Je kunt ons opnieuw nomineren door deze week (voor 1 mei) een mail te sturen aan [Trouw](mailto:bestuur@landvanons.nl). Gebruik als contactadres bij de opgave bestuur@landvanons.nl.

Eén van Ons:

Marijke Wempe en Elka Le Mair

Vrijwilligers Elka Le Mair en Marijke Wempe gaan als bloggers aan de slag voor Land van Ons. Gepassioneerd en geïnspireerd door het idee de biodiversiteit te helpen verbeteren, zoeken zij als leken naar het wat en hoe van soortenrijkdom in het boerenland. In hun blogs zullen zij

verhalen over wat ze lezen, zien en ervaren over plant- en diersoorten. Elka besloot jaren geleden al om zich op meerdere terreinen in te zetten voor onze prachtige aarde. 'Hoe kan ik enkel van bijvoorbeeld vogels genieten als ik ook weet dat hun leven moeilijker wordt, hun kansen kleiner?' Marijke kreeg last van landschapspijn, raakte geïnspireerd door de film *The Biggest Little Farm* en vatte weer moed als deelnemer in Land van Ons. Omdat ze zichzelf een leek voelt op het gebied van landbouw en natuurherstel, gaat zij op zoek naar het antwoord op vragen als 'Wat wordt er bedoeld met "biodiversiteit"? Hoe werkt het herstel ervan? Waarom is het belangrijk? Wat werkt wel en wat werkt niet?' Maar om te beginnen introduceren zij zichzelf. Vragen en tips voor onze bloggers zijn welkom!

Dromen over 'Biggest Little Farms', een blog van Marijke Wempe

Heg noch steg

Deze Landscoop heeft als titel 'Heg noch steg', een uitdrukking voor 'ergens onbekend zijn'. Helaas kunnen we die woorden ook letterlijk opvatten: in het landschap is nauwelijks nog een heg of haag te vinden en evenmin een steg - dat is een voetpad of plank over een sloot. Met de komst

Achtergrond

van klompenpaden, in met name Gelderland, wordt gelukkig in dit gebrek voorzien. Boeren blijken geneigd om aan de wens van de wandelaars over hun percelen tegemoet te komen met meer landschapselementen. We kunnen daar zelf ook nog een slag in maken langs de fiets- en wandelroutes rond Onze percelen.

Labyrint in boerenland

Tachtig procent meer biodiversiteit door geschakelde perceelranden

Als we aan de randen van de huidige landbouwpercelen enkele meters brede landschapselementen aanleggen, zoals knipheggen, struweelhagen, knotbomen, bloemrijke slootranden, graskruidenstroken of plasdrasoevers, dan neemt de biodiversiteit met tachtig procent toe! Zo blijkt uit Brits onderzoek, zegt Jaap Dirkmaat, directeur van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC). [Lees](#)

Korte keten

Boekweidoppen in de tuin

We verbouwen veel boekweit, waarvan we het meel kunnen verkopen en sinds kort ook bier van kunnen brouwen. Intussen hopen de boekweidoppen zich echter op. Deelnemers tipten ons dat je die heel goed kunt gebruiken rond de planten in je tuin (*mulchen*). Zo slaan we twee vliegen in één klap, want de producten in glas verzenden we al met boekweidoppen als bescherming. Lees [hier](#) over de voordelen van boekweidoppen in je tuin.

We hebben het! Bier van Ons! Een blond bier van eigen boekweit. Kenners zeggen: mild bitter met een zacht hoparoma. De boekweit geeft het bier een frisse kruidigheid. Als alles goed gaat is het zeer binnenkort via onze [webshop](#) te bestellen.

Komons helpen op biologische, en groene (streek)markten. Vorig jaar hadden we goede ervaringen met eigen stands daar. Bij het laten proeven van onze producten heb je al snel een gesprek over de waarde van Land van Ons. We zoeken nog deelnemers die op dit soort markten willen staan. Kijk [hier](#) voor de geplande markten.

Leuk (uit)delen

Cadeau-tips genoeg bij Land van Ons, zoals een lidmaatschap of meters grond, of cadeaubonnen van Korte Keten. Ook onze producten zijn leuk om weg te geven. Dat bedachten Hennie en Bert van der Linde uit Gasteren (Dr.). Zij bestelden 75 potjes honing om weg te geven op het

verjaardagsfeest van Bert. Danny van Altena **sprak** met Hennie.

Onze percelen

Land van Ons beheert op dit moment 16 percelen verspreid over bijna alle provincies. Bekijk het [kaartje op de website](#) voor info.

Friesland: Triemen, Kollumerzwaag en Bakkeveen

Groningen: Onnen

Drenthe: Hooghalen

Noord-Holland: Oudendijk

Overijssel: Lettele en Hasselt

Gelderland: Millingen, Empe en Ede

Zuid-Holland: Oud Ade, Wassenaar en Strijen

Noord-Brabant: Halsteren

Zeeland: Kruiningen

Onnen

Prehistorisch landbouwperceel

Al vijfduizend jaar geleden werd op de Onneresch gedaan wat Land van Ons nu opnieuw heeft ingezet: akkerbouw, gecombineerd met gras- en hooiland voor vee. Dat er zo lang geleden al akkerbouw was, is gebleken uit de analyse van boorkernen, die door onderzoekers van de Universiteit Utrecht is verricht in de pingoruïne in Het Veentje (zie foto). Daarin zijn pollen en plantenresten gevonden - o.a. van boekweit, voor Land van Ons het primaire gewas voor alle percelen waar akkerbouw mogelijk is. Ruim honderd noordelijke deelnemers konden begin april

het boeiende verhaal van beide onderzoekers aanhoren en het *Dagblad van het Noorden* [publiceerde](#) er over.

Probeer de nieuwe [fiets- en wandelroute](#) over de Onneresch

Triemen en Zwagermieden

Exclusieve vogelexcursie 20 mei

Kom de weidevogels zien en horen rond de Friese percelen Triemen en Zwagermieden, en in het natuurgebied van buurman Staatsbosbeheer. Dit gebied is een waar paradijs voor weidevogels, zowel in het vroege voorjaar als in de zomer.

In de vroege ochtend van zaterdag 20 mei organiseert het perceelteam samen met de

plaatselijke vogelwacht exclusief voor deelnemers van Land van Ons een vogelexcursie. Vanaf de weg, het fietspad en vanuit een vogelkijkhut zijn de vogels goed te zien. Vanwege het broedseizoen blijven we in een kleine groep aan de randen van de percelen. De start is om 07:00 uur bij de Triemen aan de Dolle waar deze kruist met de Sweager Feart. Er is beperkt plaats (max. 10 personen) dus [geef](#) je snel op. Verrekijker meenemen!

Hooghalen

Beproevingen op de Holtesch

Net als vorig jaar zijn er begin deze maand op steekproefsgewijs wormen geteld in 'kubusjes' van 20x20x20 cm bodemgrond. Vergeleken met verleden jaar waren er beduidend minder wormen. Toen telden we op zes meetpunten in totaal 55 wormen. Nu op deze, én twee extra

meetpunten, slechts 33. Zoek de verschillen. De weersgesteldheden waren in maart '22 en '23 vergelijkbaar. Vorig jaar telden we zes dagen later in het jaar. Vorig jaar was het perceel ruim 2 weken eerder geëgd, hetgeen organisch materiaal in de bodem had gebracht, iets waar wormen gek op zijn! Dit jaar stond tijdens de telling de ingezaaide groenbemester nog op het perceel en was de bodem nog in rust. Gelukkig zijn wormen niet de enige parameter voor succes.

Een veel uitgebreider onderzoek was dat van [Stichting In Goede Aarde](#) naar het effect van bodem- en plantversterkende maatregelen. Zo lijkt zaadcoating een positief effect te hebben op de aanwas van bovengrondse biomassa. Naast zaadcoating is er compost-thee en bladbemesting toegepast op de strokenteelt met boekweit, huttentut en baktarwe. Uitgangspunt is dat dit de symbiose tussen plant en bodem herstelt, met positieve resultaten voor zowel de bodemgezondheid als ook voor de productiviteit en kwaliteit van de gewassen. De proef heeft geen grote resultaten laten zien voor de genoemde behandelingen. De zaadcoating gaf wel gunstige ervaringen en is inmiddels toegepast bij wintergroenbemers voor een beter inzicht in de effecten. [Lees](#) de volledige rapportage van de proef.

Save the date

Open perceeldagen

Dit seizoen organiseren vrijwel alle 16 perceelteams een 'open dag' waarop er extra gelegenheid is van de boeren natuur en van diverse activiteiten te genieten. Geef je wel even op met bijvermeld e-mailadres, want vaak is het aantal deelnemers beperkt.

Op [zaterdag 27 mei](#) organiseert perceel **Noordbeemster** een open dag op de biologisch dynamische melkveehouderij Schermer Eylandt uit De Rijp, het melkveebedrijf van Onze

boeren Timen Evert Zijp. Na een rondleiding over de boerderij volgt een boottocht door de Eilandspolder. Gedurende de zaterdag zijn er drie rondleidingen incl. boottocht. Stuur voor 15 mei een [bericht](#) om je interesse in de open dag aan te geven en je ontvangt verdere informatie over het programma en de tijden.

Het duurt nog even, maar op [zaterdag 3 juni](#) is iedereen van harte welkom op het perceel in **Lettele**. Speciale aandacht gaat uit naar de wandeling die langs het perceel loopt (6 km), waarbij de wandelaar kan ervaren welke verschillen er te zien zijn in het landschap op het gebied van biodiversiteit en landschapsinrichting. Verschillen tussen 'gangbaar' geëxploiteerd boerenland en boerenland dat extensief beheerd wordt met aandacht is voor traditionele landschapselementen. Zet deze datum alvast in je agenda.

Oud Ade

Kijken of de grond omhoog komt

In de Vrouwe Vennepolder zijn afgelopen maand cranberrystruiken geplant. Dertig vrijwilligers gingen daarvoor op hun knieën door de modder. De toplaag van bagger die in de loop der eeuwen op het veen is gestort, is weggegraven, waardoor de grond nu lager ligt dan elders op het perceel. Vierduizend cranberry's, ook wel grote veenbessen genoemd, gingen binnen een paar uur de grond in. Strookjes met grote of kleine struiken, dichter bijeen of verder uit elkaar. Doel is om te ontdekken wat het beste werkt.

Voor de onderzoekers is het smullen: 'Dit gaat nieuwe inzichten opleveren,' voorspelt hoofdonderzoeker Maarten Schrama. 'We gaan ontdekken wat de planten doen met de grond en of het een beetje rendabel is voor de boer.' Schrama is vooral benieuwd of de grond een stukje omhoog komt door de cranberry's. De afgelopen eeuwen is het grondpeil maar liefst zes meter gedaald, sinds het hoogveen was. Elke centimeter die er weer bij komt is mooi meegenomen. [Lees](#) meer over de andere maatregelen, zoals het verhogen van het waterpeil, het beplanten met vruchtstruiken/bomen en de toepassing van cranberry's. Of [bekijk](#) het filmpje met Maarten Schrama.

Millingen

Terugblik eerste jaar Biesterhof

Op 1 maart 2022 begonnen Howard Koster en Claudi Rudorf als pachters van Land van Ons op de Biesterhof. In één jaar transformeerde de bestemming van deze 25 hectare van dierlijke eiwitproductie (voor melkveehouderij) naar plantaardige eiwitproductie (voor mens en dier): granen, bonen, groenten, fruit, noten enz. Pakkend [schetst](#) perceelcoördinator Ted van Hees hoe dat eerste jaar is verlopen.

De boeren die percelen van Land van Ons beheren betalen een relatief lage pachtprijs, maar moeten wel zo snel mogelijk aan de kwaliteitseisen van biologische bedrijfsvoering voldoen, dus SKAL-gecertificeerd zijn. Onze kersverse tuinder Erwin de Jong erkent in het [Leidsch Dagblad](#) dat omschakelen naar een biologische bedrijfsvoering geld kost: 'Want de bodem moet herstellen en dat kan soms wel jaren duren.' 'In zo'n geval ziet het financiële plaatje er voor een boer niet al te best uit. Land van Ons biedt dan uitkomst: het houdt de

Hoe doen wij dat?

pachtprijs relatief laag en assisteert met kennis en kunde waar nodig.' Hieronder twee artikelen waarin de pachtprijs van Land van Ons wordt vergeleken met die van andere verpachters en over de ervaringen van een van onze boeren met het certificeren van zijn bedrijf.

'Goedkope verpachters' vergeleken

Wageningen University & Research heeft vier initiatieven vergeleken die een uitzonderlijk lage pachtprijs vragen: Aardpeer, Land van Ons, Grondcoöperatie Rijkdom en Gebiedscoöperatie Buitenland van Rhooen. Momenteel wordt 480.000 ha van de 1.800.000 ha Nederlandse landbouwgrond via pacht ingezet. De genoemde initiatieven lijken een oplossing te bieden voor de sterk stijgende prijzen van landbouwgrond, door de financieringslasten wat betreft de aankoop van grond of uitgave aan pacht voor boeren te reduceren. Dit lost echter het probleem van schaarste in grond niet op. De beperkte beschikbaarheid van grond kan extensivering van de bedrijfsvoering alsnog in de weg staan.

Een mooie [inventarisatie](#) van kansen voor (ver)pachters. De schrijvers attenderen verpachters als Land van Ons op het belang van handhaving van afspraken met de pachters.

Dagblad *Trouw* ging langs bij een kersverse pachter van [Rijke Weidevogel Fonds](#), een fonds dat kansrijke weidevogelgronden opkoopt om ze te verpachten aan extensieve boeren. 'Dit is een goede manier om met steun van boeren, investeerders én overheid agrarische natuur te behouden.' Particulieren die grond kopen en daarna verpachten aan natuurvriendelijke boeren is op zichzelf niet nieuw. Land van Ons heeft inmiddels bijna 250 hectare in bezit en de Stichting Biologisch-Dynamisch Grondbeheer verpachtte eind 2021 al ruim 500 hectare aan 25 boerenbedrijven, met kapitaal van particulieren. [Lees.](#)

Certificeren is beetje creperen

Onze boer Howard Koster verwoordt in zijn maandelijkse column in vakblad *Vee&Gewas* zijn frustratie, woede en waardering die beurtelings opwellen op de weg naar SKAL-certificering. [Lees.](#)

Agenda

Vrijdag 21 april om 12:30 een **webinar** met Max van de Ploeg van Stichting Aralez over de gevolgen van de privatisering van landbouwgrond. Hoe landbouwgrond van gemeenschappelijk bezit naar privaat overging en de invloed daarvan op de boerennatuur. Land van Ons streeft (weer) naar gemeenschapsgrond om beter de belangen van de samenleving te waarborgen. Kijk mee met dit [webinar](#) van Regeneratie Coöperatie.

Klimaatwake met boer Howard

Vier vrouwen, waaronder onze deelnemer Elske, organiseren maandelijks 'klimatwakes' in de Dominicuskerk in Amsterdam. In een klein uur wordt er gezongen en prachtig muziek gemaakt, delen bezoekers hun zorg en hoop over de opwarming van de aarde, en doen ze inspiratie op om te beschermen wat

kwetsbaarder is dan de mens. Op 25 april zullen onze boeren Howard en Claudi (Biesterhof) er zijn om inspiratie en nieuwe moed te bieden: 20.00 uur, Spuistraat 12 in Amsterdam

26 april om 19.30 online-**ledenvergadering** (ALV) klik [hier](#) om de agenda en bijbehorende stukken te bekijken en deel te nemen.

25 mei om 19.30 uur **Webinar** door Jojanneke Bijkerk van de [Cruydthoeck](#). Zij vertelt over het gebruik van 'wilde' planten, zoals bij de aanleg van kruidenrijke graslanden, maar ook in je achtertuin.

m2 cadeau geven

lidmaatschap cadeau geven

Doneren aan Land van Ons

Iedereen die Land van Ons een bedrag wil schenken of nalaten kan dat fiscaal aantrekkelijk regelen via [Stichting Voorggrond](#), dankzij de ANBI-status van deze stichting, die overigens ook andere, soortgelijke initiatieven ondersteunt.

[Land van Ons](#) wil een kentering bewerkstelligen in het uitputten van grond en het verdwijnen van plantaardig en dierlijk leven uit ons landschap. Dit doen we in het besef dat ons land en onze grond letterlijk de bodem is onder ons bestaan, en daarmee een tegenwicht en rustpunt is in ons hectische en op economische groei gerichte bestaan. Door het verwerven en daarna behouden van het juridische eigenaarschap van (landbouw) grond realiseren we een langjarige en daarmee duurzame aanpak.

Bijdragen van:

Bijdragen van: Rick Peters, Danny van Altena, Marja van Berkel, Ted van Hees, Huub Fuchs, Eddo Velders, Anneke Wienema, Betteke Krantz, Bavo Ghijs

Beeld: VNC, Wouter Turkenburg

Coverfoto: Ron Thijsen

Redactie: Steven Berendsen, Lara Knezevic, Caroline de Roos-Huisman, Flip Schrameijer en Herman Verschuren.

Op de website vertellen deelnemers over hun [motivatie](#) om zich bij Land van Ons aan te sluiten.

Deze nieuwsbrief verschijnt rond de 15e van elke maand. Copyright © 2023 Land van Ons.

Aan deze e-mail kunnen geen rechten worden ontleend. Je ontvangt deze e-mail omdat je hebt aangegeven deze te willen ontvangen. Heb je geen interesse meer?

[> Schrijf je hier uit](#)

